

Evaluation Report of Comprehensive District Agriculture Plan- Ratnagiri District

Sangeeta Shroff and S. S. Kalamkar

Agro-Economic Research Centre
Gokhale Institute of Politics and Economics
(Deemed University)
Pune - 411 004

December 2009

Evaluation Report of Comprehensive District Agriculture Plan- Ratnagiri District

Submitted to the
**Planning Commission,
Government of India, New Delhi**

by

Sangeeta Shroff and S. S. Kalamkar
Gokhale Institute of Politics and Economics
(Deemed University)
Pune - 411 004

December 2009

Acknowledgements

The National Development Council in order to give a boost to the agricultural and allied sector, conceived a centrally sponsored scheme namely- *Rashtriya Krishi Vikas Yojana* with a view to achieve a growth rate of 4 per cent per annum during the XI th Five Year Plan Period. In order to be eligible to receive funds under this scheme, each district in every state was required to prepare a Comprehensive District Agricultural Plan (CDAP) indicating its budgetary requirements for innovative as well as on-going schemes. A large number of districts in the country have already prepared this plan.

In view of the above, the Planning Commission felt the need for evaluation of CDAP of certain districts. Accordingly, our AERC was assigned the task of undertaking evaluation of CDAP of Ratnagiri District. The evaluation was possible only because of the help and support that we received from a number of persons.

First of all we would like to thank the Planning Commission members – Prof. Abhijeet Sen, Shri V.V. Sadamate, Shri Pankaj Kumar for providing us with valuable inputs on evaluation of CDAP in a meeting held in Institute of Social and Economic Change (ISEC), Bangalore in January, 2009. Our sincere thanks to Prof R.S. Deshpande (Director, ISEC, Bangalore) and his colleague Dr. Bhende for coordinating the meeting and giving necessary guidelines. We also thank Prof. Parmod Kumar, Head, ADRT, ISEC, Bangalore for his cooperation. Shri Daljeet Singh, Director, Planning Commission also visited our institute and we had useful discussions regarding evaluation of CDAP. Dr. S.M. Jharwal, Principal Adviser, Department of Agriculture and Cooperation (DAC), Ministry of Agriculture, Government of India, New Delhi, has always been a big support to our centre and he actively participated in discussions related to evaluation of CDAP. We thank Director, Agriculture Processing and Planning, Commissionerate of Agriculture, Government of Maharashtra and Shri Vinay Awate, Deputy Director (Planning) and his staff, Planning Department, Government of Maharashtra for necessary help and support.

During our field visit to Ratnagiri, we received immense support and cooperation from Dr. Rajendra D. Sabale, District Superintending Agriculture Officer, Parbhani and his colleagues. We are very grateful to them for arranging meetings with Technical Support Group, Agriculture and Allied Departments, Taluka Agriculture Officers as well as field visit to several farms and discussion with large number of farmers. We are also thankful to Shri Mangesh Chavhan, C-DAP Consultant, for his co-operation. Discussions with farmers, members of ATMA and Scientists of Research Stations also provided useful insights about the potential and constraints in the agricultural sector of the district. We also thank all the farmers, government officials and private stakeholders for their kind cooperation.

We also thank Prof. Arup Maharatna, former Officiating Director; Prof. Rajas Parchure, Officiating Director, and Dr. R. Nagrajan. Officiating Registrar, GIPE for support and cooperation.

It is only because of the help that we received from all the persons mentioned above, could it be possible for us to undertake this evaluation report.

Gokhale Institute of Politics and Economics
(Deemed University),
Pune – 411 004
December 24, 2009

Sangeeta Shroff
S. S. Kalamkar

Evaluation Report of Comprehensive District Agriculture Plan-Ratnagiri District

The Comprehensive District Agriculture Plan of Ratnagiri District was received by us from Director, Agricultural Processing and Marketing Division, Commissionerate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune, on September 1, 2009.

After going through the report, we visited Ratnagiri district in the second week of December 2009. We first visited and discussed the plan with Dr. Rajendra D. Sabale, District Superintending Agriculture Officer, Ratnagiri, and Shri Mangesh Chavhan, who was appointed as a Consultant (TSI) to prepare Comprehensive District Agriculture Plan of Ratnagiri district. The report was discussed thoroughly with the DSAO and Shri Mangesh Chavhan and necessary suggestions and recommendations were made. Further, a meeting with the officials of Agriculture and Allied departments of Ratnagiri district was held. The potential and constraints of each department /sector was discussed and identified. It was reported that the cyclone "*Phyan*" which hit the district in November 2009, severely affected agriculture. In particular, great damage was done to paddy, mango and cashew crop which are the lifeline of the economy of the district.

Though the annual average rainfall of the district is almost three times of state average, high infiltration and slopy soil structure poses water scarcity in the district. About 80 percent of water is drained into the adjacent sea due to topographical conditions. The soil conditions are such that they cannot hold water and hence watershed development has its limitations. The district is full of hilly terrain with low soil cover and erosion renders the district prone to loss of humus and top soil cover which reduces the water holding capacity of the soil and affects the flowering and fruiting of horticulture crops. The cropping intensity and irrigation intensity in the district is very low. Barely 4 percent of gross cropped area is irrigated. The rocky nature of soil and large number of small and marginal farmers also pose a major problem for planning and development. About 36.4 percent of the land is culturable waste and has potential for development.

Mango is a major fruit crop of the district, notably the alphanso variety which is termed as "king of fruits". The main problems faced by the mango grower in the districts are alternate bearing, spongy tissues and heavy infestation of hoppers. In case of cashew, the cashew apple was wasted and no by product was produced from it. There are also marketing problems for both the crops. Also post harvest facilities are lagging in the district. In order to reach the grassroot level, a visit to villages and farms and discussion with farmers was also carried out by us. Discussions were held with a number of farmers cultivating fruit crops such as Mango and Cashewnut in order to understand their constraints as well as their awareness regarding various schemes implemented by the government through which they could receive subsidy.

The following observations are made:

I. Status of C-DAP preparation in the states

- i. Number of districts in the state? : **Not Applicable**
- ii. Number of districts for which C-DAP prepared : **Not Applicable**
- iii. If C-DAPs for all districts not prepared, by what time rest of C-DAPs will be ready? : **Not Applicable**

II. Constitutional aspects of planning

1. General

- i. DPCs formed or not? : **Yes**
(We were informed that there is a statutory body in each district and exists as per rule)
- ii. C-DAP approved by the DPC or not? If not, what is the institutional mechanism at the district level through which it was passed?- : It is not yet approved by DPC. It would be approved after finalisation of report.
- iii. Has C-DAP been integrated with DDP or not? : No

2. Has participatory bottom-up approach been followed or not?

Was information collected from 'Gram Sabhas'? Furnish information in the given table if the information from 'Gram Sabhas' not group collected:

- We were informed that several informal meetings were held at village level with the farmers to understand and cater to the needs of the farming community.
- a) What other consultative process (es) were followed in the plan preparation? What is the extent to which inputs from sub-district level have contributed to the planning exercise? Here the factual position may be described.

- Shri Mangesh Chavan was appointed by the District Agriculture Department, Ratnagiri, as a Consultant (TSI) to prepare Comprehensive District Agriculture Plan of Ratnagiri district. The draft CDAP report was prepared in consultation with Collector of the district, DSAO, Officials of Agriculture and Allied Departments, Taluka Agriculture Officers and Scientist from Regional Research Station.
  - The data in Tables 1-78 were collected from the respective department.
  - The Irrigation Department, Ratnagiri did not submit any proposal for innovative schemes earlier. However, Irrigation Department Ratnagiri Circle department submitted their proposals after preparation of report, at the time of our discussion with them.
- b) Whether agriculture planning units (APUs) at village, block/taluka and district level viz. VAPU, BAPU and DAPU actually exist. If not, what other mechanism was used for preparation of C-DAP.
- As DAPU actually exists, formal meetings were held at district level. VAPU and BAPU were not formally formed. However, we were informed that several informal meetings were held at village and Taluka level to understand and take into consideration the needs of the farming community.
  - The DAPU was formed and few meetings were held (copies of meeting circular enclosed)
  - The team member(s) involved in preparation of CDAP had discussions with progressive farmers.
  - Similarly the team had numerous rounds of discussions, with district officers and representatives of local institutions like the Regional Research Station. The Collector of the district was also consulted. This helped the Consultant/TSI in gaining insights on the issues involved in preparation of CDAP.

Name of District	No. of Blocks/ talukas	No. of Villages	No. of Gram Sabhas held	No. of Block/ Taluka level meetings*	No. of District level meetings*
Ratnagiri	09	1523	Not formally recorded	Not formally recorded	Meetings were held at district level (copies of office circular attached)

*Schedule of these meetings circulated/announced well in advance or not?

- **Yes** (copies of meeting circular and proceeding attached).

III. Technical aspect of planning

1. Is Plan Comprehensive?

- i) Is C-DAP based on the felt-needs of the farmers or not?
- **Yes.**
- ii) Was a separate vision document prepared or not? If yes, was this vision reflected in C-DAP preparation in the form of vision statement or not?
- **No.** Strategic Research and Extension Plan of Ratnagiri District was prepared in 2001 and Strategic Research and Extension Plan of Ratnagiri Revisige, 2006-07 was prepared in 2007.
- The new innovative schemes are proposed under Stream I and ongoing scheme in Steam II in CDAP report of the district.
- i) Were all departments (agriculture and allied activities) involved in planning?
-**Yes**, except Irrigation Department as they did not respond. However, Irrigation Department, Ratnagiri Circle only has submitted their proposals to the Consultant in our meeting with them.
- ii) All agricultural and allied developmental activities being carried out in the district by governmental and non-governmental agencies, accommodated in the C-DAP or not? Provide following information:

- **Yes**

Name of District	No. of Govt. Schemes / Programmes Central State LB	Schemes/Programmes Referred in C-DAP Central State LB
Ratnagiri	We were informed that no local body scheme/programmes being run in the district. The central and state government schemes and programmes were not indicated separately	The central and state government schemes and programmes were not indicated separately

Name of District	No. of Non-Govt. Schemes/Programmes** NGS1 NGS2 NGS3	Schemes/Programmes Referred in C-DAP NGS1 NGS2 NGS3
Ratnagiri	-	-

**NGS1, NGS2, NGS3 refer to non government programmes/schemes effectively being implemented in the district by agency like Bank, SHG, or any other agency.

iii) Were efforts made to address a) Emerging challenges from global trade and climate changes? b) Innovative approaches which can improve the livelihood and economic condition of the people in the area c) Priority areas as per agro-ecological situation.

a) Horticulture is a very important activity in Ratnagiri district with an area of 1.52 lakh hectares during the year 2005-06. Cashew and mango are the main horticultural crops occupying 55 percent and 40 percent of the horticultural area. The district is well known for Alphonso mangoes often known as the “king of fruits”. This crop has changed the face of the district. Besides marketing the fruit to major markets in Mumbai, Pune and Western Maharashtra, progressive farmers have begun to export the fruit to a number of international markets. There exists huge international demand for this fruit crop. In order to promote export of the fruit, facilities like pre-cooling, cold storage, pack houses, grading, etc. are available at facility centres which are erected with financial help from Agricultural and Processed Food Products Export Development Authority (APEDA) and Maharashtra State Agricultural marketing Board (MSAMB). A number of progressive farmers have gone in for GLOBALGAP certification to ensure that their export consignments are not rejected. A meeting with a major mango exporter revealed that mangoes were exported to Japan at Rs 4000/- per dozen while the price in the USA markets fetched them Rs 1200/- per dozen. This explains the huge potential in export of mangoes. Further, it was also reported that since alphonso mangoes are cultivated only in Konkan region, especially in Ratnagiri district, progressive farmers are making attempts to apply for geographical indication of this fruit. However, meeting with farmers revealed that export of this crop was likely to be threatened because of an upcoming ‘Coal based Power Project’ to generate thermal electricity. Japan had clearly warned the mango exporters that it would not undertake export orders if this project is set up in the district as there may be traces of sulphur chemical in the crop. The farmers thus felt that the government should take up this issue and intervene so that their exports are not threatened.

Due to glut conditions and damaged produce, processing of the fruit is also undertaken. The farmers complained of inadequate post-harvest infrastructure facilities. Irradiation of the fruit is essential for which the crop has to be transported to Lasalgaon in Nasik district. However, farmers face great difficulties in transporting the produce to Lasalgaon for irradiation and then again to the terminal

markets. There is an irradiation plant in Vashi which is non functional. The farmers greatly recognized the need to keep this plant functional as a large part of the produce is transported to Vashi. Railway service to transport the produce to distant markets was also inadequate. The mango crop also suffers from “fruit fly” which comes as a major hurdle in case of export of the crop especially to Japan. Hence projects such as “Implementation of National Integrated Fruit Fly Surveillance programme and Monitoring of Mango pulp and Nut Weevil” are being implemented under the scheme Strengthening and Modernization of Plant Quarantine facilities in India by Ministry of Agriculture, Government of India.

As mentioned earlier in 2009-10 season, the flowering of this fruit crop has been badly affected by “*Phyan*”. Irregular rainfall due to cyclone is also likely to adversely affect the fruit crop.

Other problems facing the mango farmers were the quality of soil in Ratnagiri and also attack of the fruit crop by wild animals. The district is characterised by hard rock soil. Hence in order to plant the mango sapling, it is necessary to blast the rock soil. This involves huge expenditure which the farmers cannot afford. Also, during harvest of the crop, monkeys attack the crop which leads to damage and huge economic loss to farmers. Unregulated and massive deforestation in the Western ghats is leading to wild animals being left loose which attack the fruit crop.

Cashewnut is also a major horticultural crop in Ratnagiri district and 55 percent area under horticultural crops is under this crop. Although this crop is an important source of income for farmers, the farmers complained that this crop is sent to southern states such as Goa and Karnataka for processing. Hence potential employment in the district is lost. Further, cashew apple which is a major part of the produce is wasted as permission is not granted by the government for processing into wine, medicine, etc.

Paddy is the main food crop and occupies 70 percent of GCA under foodgrains and oilseeds.

The fisheries sector also plays an important role in the economy of Ratnagiri. However, in 2009-10 due to “*Phyan*” a number of fishermen with trawlers were found missing and the fishing sector suffered huge losses.

b) The Government of Maharashtra since 1990-91 introduced a scheme entitled "Employment Guarantee Scheme linked to Horticulture". Under this scheme, subsidy is disbursed to farmers to cultivate horticultural crops especially in wasteland. The maximum number of beneficiaries who availed of subsidy under this scheme in the state were from Ratnagiri district and maximum area under this scheme was under mango crop. About 36.4 percent of land is culturable waste and this land is being gradually brought under horticulture. The soil is mainly laterite and rocky. Subsidy is given for rock blasting of this soil so that it can be used for horticultural plantations. The farmers however felt that there should be timely availability of subsidies.

In order to improve the livelihood and augment the incomes of farmers, it was suggested that there must be policy measures to ensure that cashew apple is not wasted. This constitutes a major portion of the produce and if it can be used to manufacture by products, it would add to the incomes of farmers. The processing of this fruit is also done in southern states because of which employment potential is lost.

c) The Agro-Climatic regions were not indicated in the report, In our discussion with TSI Officer, we brought to their notice that it should be included.

As per *Strategic Research and Extension Plan of Ratnagiri Revisig 2006-07*, the district has been divided into six agro-ecological situations as follows:

Agro-Ecological Situation	Characteristics	Blocks Covered
AES I	North Coastal	Dapoli (W), Guhagar (W), Mandangad (W)
AES II	South Coastal	Rajapur (W), Ratnagiri (W)
AES III	North Plateau	Mandagad (E), Khed (E), Dapoli (E), Chiplun (E) Guhagar (E)
AES V	South Plateu	Sangameshwar (E), Ratnagiri (E), Lanja (E), Rajapur (E)
AES V	North Hilly	Chiplun (E), Khed (E)
AES VI	South Hilly	Sangameshwar (W), Lanja (W), Rajapur (W)

2. Capacity building of Planning Committees (PCs) and APUs and others involved in planning

- (i) Number of trainings/workshops/meetings conducted for capacity building of the planning units
- One workshop was conducted for capacity building of the planning units. The meetings were held with Agriculture and Allied Departments. Also the meetings at district level were organised by DSAO, Parbhani (copy of letter enclosed)
- (ii) Material for No. (i) Prepared and distributed or not? If yes, enclose specimens
- **Yes.** The format of tables and related documents were circulated as given in Manual (Not Supplied).
- (iii) Has **plan plus** or any other software been used to facilitate planning or not?
- **Not used**

3. Data Collection and Analysis for Planning (Quantity and Quality of data)

i. Sources ---

a. Name the sources:

- DSAO Collected the data in prescribed format (tables 1-78) from related departments.

b. Give suggestions for improving data sources:

- The data source, unit of data and year of reference should be mentioned at appropriate places. The same was brought to the notice of Consultant and DSAO, Ratnagiri.

ii. **Quantity and quality of data** satisfactory or not? If not, what more data was needed? How the quality of data can be improved?

- The data available was satisfactory. However, it was informed to them that growth rate of agriculture and allied sector for Xth Five Year Plan must be calculated so that it can be compared with the projected growth rate of XI th Plan. Further, the tables along with explanations should be incorporated in the report at appropriate places. Also Stream I and II schemes with physical and financial requirement for XIth FYP needs to be presented in Chapter IV, V and VI.

Parameters of data analysis –

- i. SWOT analysis of LB/District done thoroughly or not? (It should be of the district and not the individual activities)-
  - SWOT analysis is fairly satisfactory. However, it may be rearranged separately and be more specific and reported with facts and figures.
- ii. Block data to explain spatial disparities/variability of the district given or not?
  - Most of the data has been presented block-wise (as per manual). However, there are certain gaps in reporting the data. The data in talukawise rainfall patterns needs to be added.
- iii. Gaps for important variables worked out or not?-
  - Talukawise yield gap analysis has been reported. However, there are certain gaps in reporting the data.
- iv. Trends from the data collected for important variables like land use parameters, agro-based industry, production, productivity, population, population growth and migration, employment opportunities etc. taken into account or not?; -
  - The data on Talukawise land Holding Pattern (Table 4), Reclamation and Development of Saline/Alkali Soils (Table 7), Training Infrastructure (Table 8), Basic Marketing Infrastructure for Agricultural Produce (Table 22), Talukawise data on APY (Table 25), talukawise NPK Consumption (Table 30), Agricultural Insurance Status (Table 40), Technologies for In-Situ Moisture Conservation (Table 43), Varietal Demonstration (Table 48), Sericulture information (Tables 55 and 56) were incomplete/not reported (Vol. II).

Also Stream I and II schemes with physical and financial requirement for XIth FYP needs to be presented in Chapter IV, V and VI (Vol. I).
- v. Summary tables prepared or not for discussions to synthesize needs/ problems/ potentials in a participatory mode?
  - The data on Talukawise land Holding Pattern (Table 4), Reclamation and Development of Saline/Alkali Soils (Table 7), Training Infrastructure (Table 8), Basic Marketing Infrastructure for Agricultural Produce (Table 22), Talukawise data on APY (Table 25), talukawise NPK Consumption (Table 30),

Agricultural Insurance Status (Table 40), Technologies for In-Situ Moisture Conservation (Table 43), Varietal Demonstration (Table 48), Sericulture information (Tables 55 and 56) were incomplete/not reported (Vol. II).

Also Stream I and II schemes with physical and financial requirement for XIth FYP needs to be presented in Chapter IV, V and VI (Vol. I).

vi. Base maps and district profile given or not? Are these adequate?

-The maps like district with talukas classified into three broad categories by development (growth status), Panchayat map, agro-climatic zones, forest, livestock density by types, groundwater resources, drought/flood prone regions, road density, market density, percent of houses electrified, schools and PHCs, and density of allocation of resources, etc. are not presented as per manual.

5. Synthesis of needs, problems, and potentials

- These are required to draw important interventions needed for planning in a participatory manner.

Parameters

Needs/problems/potentials were synthesized taking into account the following or not?

- a) SWOT analysis of the district
  - b) Inputs from Gram Sabhas
  - c) Detailed analysis of the data.
- a) The analysis of data collected in tables 1-78 needs more discussion. The SWOT analysis should be further strengthened.
  - b) We were informed that several informal meetings were held at village level with the farmers to understand and take into consideration the needs of the farming community. However, there is no written record of the same.
  - c) There is scope to improve the analysis.

List of these needs / problems/potentials given or not?

- It has not been spelt out clearly in the report.

Has **prioritization** of needs been done or not? Give the list of prioritized needs.

- Prioritization has not been done. However, on discussion at village level, it was observed that the most pressing need of farmers was lack of irrigation facilities. Though the amount of rainfall received by the district is more, the slopy soil and high penetration rate creates water shortage in district.

- Due to shortage of (non-spurious) fertilizers at the appropriate time, farmers had to purchase it at higher than market prices. Further, the soil also lacked micro nutrients. Lack of micro nutrients had an adverse impact of yield and farmers suggested that subsidy for micro nutrients was a pressing need.

- There was no processing plant in the villages because of which farmers faced great hardships.

-Promotion of allied activities such as dairy had its own limitations. Lack of irrigation water and unavailability of fodder was a major constraint in promoting dairy. The adverse weather condition also affects the survival of cross bred milch animal in the district.

- Several farmers wanted to avail of subsidy under NHM and had prepared their proposals. However, the targets laid out had already been achieved and new targets had not been set. Hence farmers were not able to avail of subsidy.

-The subsidy amount claimed by the farmer under certain schemes takes more than two year to settle. Further, the nature of soil in the district is hard rock. Hence in order to cultivate this soil it is necessary for blasting the soil which entails huge expenditure. The farmers thus felt that subsidy under EGS linked Horticulture scheme for rock blasting must be increased substantially. Also farmers suggested that they may be allowed to purchase pesticide from outside and their claim should be settled on the production of receipt of payment, instead of imposing them to purchase from government department.

-Also the credit limit of bank loan needs to be increased in view of increase in expenditure/cost of cultivation.

-In view of the high transportation costs of fruits, farmers suggested that diesel subsidy should be given to fruit crop growers as given to fishermen.

-The farmers suggested that rate of interest on crop loan should be reduced.

-Farmers suggested that crop insurance scheme should include fruit crops such as mango and Cashewnut.

6. Study of ongoing programmes in the area

Parameters –

- i. Were on-going programmes and schemes been studied or not?-

-Mention has been made about on-going scheme and financial targets. However, Stream I and II schemes with physical and financial requirement for XIth FYP needs to be presented in Chapter IV, V and VI (Vol. I).

- ii. How many needs, problems, potentials and solution interventions have been addressed through on-going programmes/schemes?

- Mention has been made about on-going scheme and financial targets. However, Stream I and II schemes with physical and financial requirement for XIth Five Year Plan needs to be presented in Chapter IV, V and VI (Vol. I).

- iii. How many funds were available from on-going programmes? Were these converged to formulate C-DAP or not?

-This was not clear from report.

7. Formulation of projects in C-DAP

Parameters –

- i. Were the projects and works identified on the basis of: a) Prioritized needs, b) benefits expected, c) expenditure involved, and d) availability of needed material or infrastructure taken into account

For the XI Five Year Plan, physical and financial targets were indicated in case of Agriculture and Allied sectors as per manual in Vol. II.

-The report has only indicated the budget requirement for various sectors in the XI th Plan. A consolidated table of schemes under Stream 1 and 2, and potential income from these schemes have not been indicated.

-Therefore, Stream I and II schemes with physical and financial requirement for XIth Five Year Plan needs to be presented in Chapter IV, V and VI (Vol. I).

ii. Was the decision logistics in deciding projects and works improved by discussion with the planning committee or not? (This ensures participation at various levels of C-DAP preparation)

- As mentioned above, Shri Mangesh Chavhan was appointed as a Consultant (TSI) to prepare Comprehensive District Agriculture Plan of Ratnagiri district.
- The Tables 1-78 were supplied to the Consultant by District Superintendent Agriculture Officer (DSAO), Ratnagiri.
- The Officials of various departments, such as Agriculture, horticulture, Dairy, Animal Husbandry, submitted proposals with the help of experts and research consultants and associates for innovative schemes.
- Irrigation Department, Ratnagiri district did not submit any proposal for innovative schemes. The Irrigation Department of Ratnagiri Circle, submitted the detailed proposal during our meeting with the team at DSAO office on December 9, 2009.

-As mentioned earlier, we were informed that several informal meetings were held at village level with the farmers to understand and take into consideration the needs of the farming community. However, there is no written record of same.

8. In a number of district plans so far received, the procedure followed (in the plan preparation) is not clear. As a result some of the issues will become difficult to review. Therefore, the planning units may be advised to include one chapter/section describing methodology of preparing C-DAPs with the following details.

i) Sources of data – official documents, sample surveys, Rapid Rural Appraisal (RRA), Participatory Rural Appraisal (PRA), case-study method or any other method followed

-Explained

ii) Technical methodology followed in arriving at the cost estimates of the proposed projects in the plan or at least a reference to the respective DPR s

-Explained

- iii) Description of the consultative processes followed. Details of the procedure followed in village level, block level and district level consultations may be provided. A copy of the village and block level schedules canvassed, if any, may also be included.

-Explained

- iv) A scheme of convergence (functional and convergence) among the existing programs/schemes.

-Not explained

- v) Any other detail important to preparation of C-DAP

- The report focussed that 9.27 percent growth rate in XI th Five Year Plan can be achieved by improving productivity of all crops. It also suggested that Self Help Groups for asset poor and assetless farmers must be promoted.

-These farmers must be given training as well as financial support in order to get empowerment. They must be in a position to provide agro services to the village community and contribute to the rejuvenation of agriculture.

(This will help the reader to know about the procedure followed and activities undertaken during preparation of C-DAP)

9. Programme delivery spelt out or not? *A table showing Name of department, project/ works/ activities entrusted to each department and funds provided are shown in C-DAP or not?*

- Details of innovative projects and their profiles, budget, executive agency and monitoring agency have been indicated.

10. Monitoring and evaluation mechanism suggested or not?

- Suggested.

11. Others

*AERCs should also comment on **awareness** about this planning initiative of the Government among people, departments, administrators and politicians of the area.*

- During the field visit, it was observed that farmers are aware of subsidies on Farm pond, EGS linked Horticulture Scheme, micro-irrigation, vermin-compost, National Horticulture Mission, NREGS, National Food Security Mission, Seed Production Programme, etc.
- For getting suggestion and disseminating the information, workshop was organised.

In addition to the above, the AERCs may suggest inclusions of details which they may deem necessary for a review/ monitoring/ evaluation in future.

On going through the report, following observations were made:

General Comments:

After going through the Ratnagiri C-DAP report, the following comments/observations are made:

- The report is well written and has largely followed the CDAP Manual guidelines.
- Data unit, data source and year of reference needs to be added.
- The data presented not relevant to the report should be deleted.
- The supporting information and details of scheme proposal/project profiles, etc. may be put as Annexure.
- Typing/Printing errors should be corrected.

Preliminary:

1. Executive Summary should contain Xth Five Year Plan growth rate and production targets for XIth Five Year Plan to achieve growth during 2007-2012.

Chapter I- Introduction:

1. Chapter should be more comprehensive rather than so long.

Chapter II- General Description of the District:

1. The Chapter should start with introduction (on location and geographical unit) with table (s) and map (s) at appropriate places.
2. The data pertaining year and unit should be inserted.
3. Source of data needs to be checked and corrected.
4. Data gap/gap in text should be filled.

Chapter III- SWOT Analysis:

1. The SWOT analysis should be re-written separately for each head, as Strength, Weakness, Opportunities and Threats.
2. The SWOT analysis should be presented with facts and figures. It should be made on the basis of realities. It should not be general.
3. Tying/Printing errors should be corrected.
4. The description on Low, Medium and High Growth talukas should be added.

Chapter IV- Development of Agriculture Sector:

1. The repetition of data needs to be avoided.
2. Data on taluka-wise sources of irrigation, irrigation project (s) completed and in progress in district should be presented.
3. Major crop with varieties grown in the district be presented.
4. Input Management should be presented with data on Seed Replacement Ratio, SRR Projection for XIth FYP, Fertiliser requirement, Plant protection requirement in the district.
5. Tenth Five Year Plan growth rate should be presented.
6. Stream I and II schemes with physical and financial requirement should be presented.

Chapter V- Allied Agricultural Sector:

1. Major horticulture crops and varieties grown in the district should be added.
2. Discussion and tables on Sericulture development, Agro based Rural Development Programme, Food Processing Unit, Development of Rural Industries, Agricultural Credit and Special programmes on-going in the district are missing.
3. Tenth Five Year Plan growth rate should be presented.
4. Stream I and II schemes with physical and financial requirement should be presented.

Chapter VI- District Plan:

1. Tenth Five Year Plan growth rate should be presented.
2. Stream I and II schemes with physical and financial requirement should be presented.

The mentioned points were brought to the notice of DSAO, Ratnagiri and his team during detailed discussions with them.

Photo Group 1: Our meeting with DSAO, Ratnagiri and Consultant/TSI at DSAO Office, Ratnagiri on December 7, 2009

Photo Group 2: Our meeting with Officers of Agriculture and Allied Departments and others at DSAO Office, Ratnagiri on December 7, 2009

Photo Group 3: Our visit to Regional Coconut Research Station, Bhatye Village, Ratnagiri on December 7, 2009

Photo 3: Meeting with the farmers of Malkund and nearby villages at Malkund on December 8, 2009

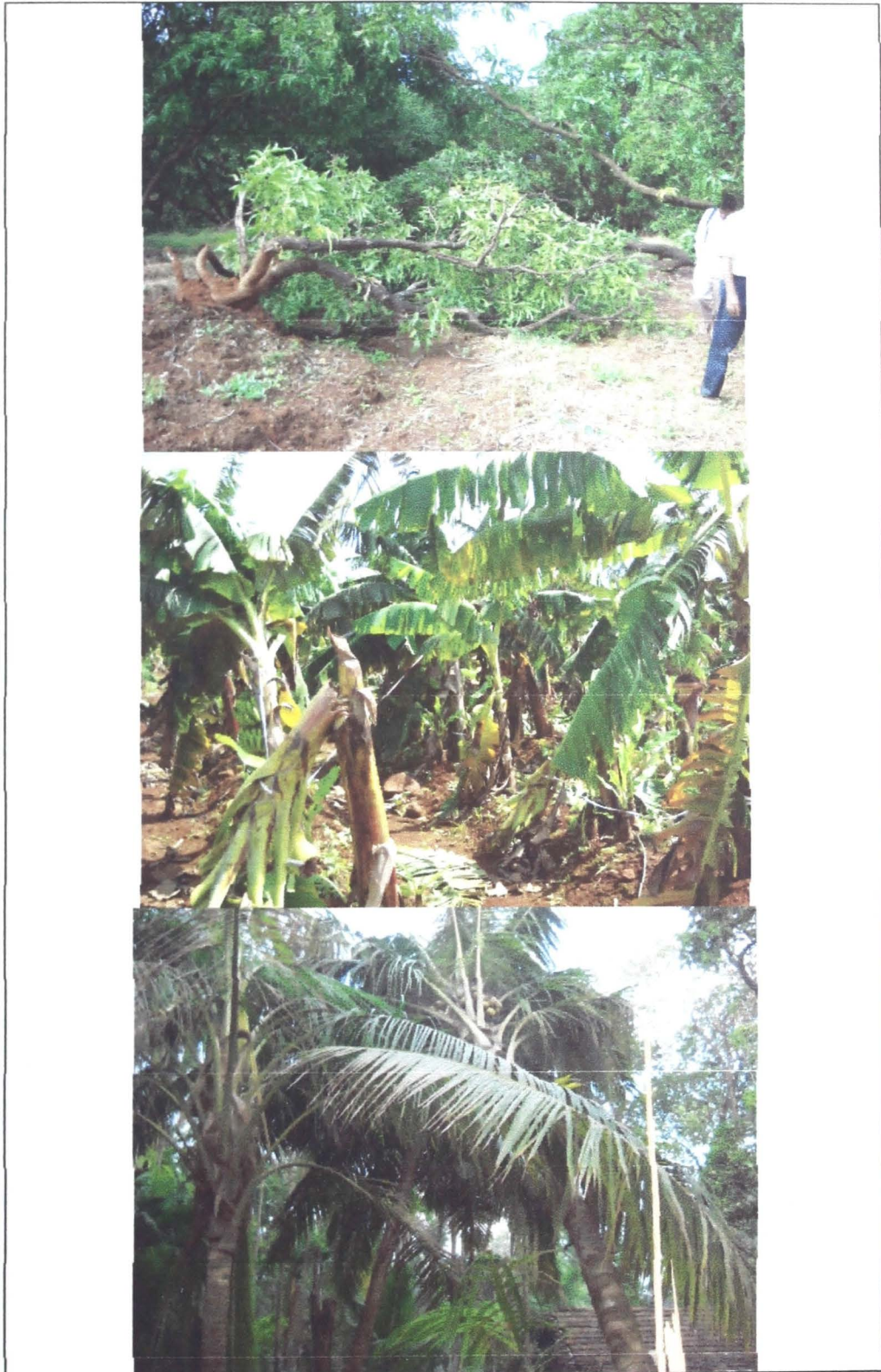

Photo Group 4: Meeting with the farmers at Pavas Village, Ratnagiri Taluka on December 8, 2009

Photo Group 5: Destruction due to *Phyan* Cyclone in November 2009

==**==**==

आज दिनांक 19/2/2008 रोजी मॉजे-माळुंड येथे सकाळी 9:30 वाजता शेतकरी चर्चसत्र व मार्गदर्शन कार्यक्रम घेण्यात आला. त्यासाठी खाशिले प्रमाणे अधिकारी/शेतकरी, उपाखित होते. मा.सरपंचश्री.प.

राष्ट्रीय हार्थ विकास योजनांतर्गत कार्यक्रम.

स.क्र.	नांव अधिकारी/शेतकरी	खाहारी
१)	डॉ. श्रीकांत कळमकर	
२)	गंगीला काक	
३)	श्री. प्रकाशजयशम जाधव सरपंच माळुंड	
४)	विनायक शंकाहरि-केळपु	
५)	सुविमल सखुपे माळुंड शेतकरी	
६)	श्री. एन. डी. खड्डे माळुंड	
७)	श्री. विजय विमलधर रव	वि. एन. रव (नेवरे)
८)	प्रदीप डी. दिवकर	
९)	प्रकाश व. गोरे	
१०)	गणेश गणपत नाविके	
११)	दत्ताराम रा. माळुंड	

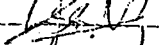

संकल्पना - मा. श्री. चव्हाणसाहे. सह्यागार समिती.

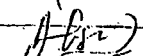
स्वागत - मा. पु.प. डोंगरे साहे.

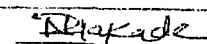
वक्तो - डॉ. श्रीकांत कमळकर, धर्मगुरुचव्हाण, मा. 120, मानकीवा श्रक,

30) Anand Shankar Jethpe -

31) श्री. आर. ए.ए. सावंत कृषिसिद्ध. मालवुंड

32) श्री. सांद्रकांत ए.ए. वडवे

33) श्री. अरविंद गुणाजर् साठवर्

34) श्री. नुरमहमद ख्वाक नाकाडे नेवरे

प्रश्न व चर्चा करणारे चेतकरी -

1) दासबो. केडकर - माळवुंड

2) व्यंजग हर्षी नेवरे

3) प्रकाश नामगोशी नेवरे

4) विजय विखनाथ खेर नेवरे

5) माळवुंडकर - माळवुंड

6) दिजीप केडकर - गंगपतीपुत्रे

7) सुधक मुळे - कठघोडी

8) प्रसांत कुडकणी - निवडी

9) प्रभाकर जाधव - माळवुंड

११. संजय अ. वडगावे

सद्यः अभियंता ज्येष्ठ

कोकण पाठबंधारे मंडळ, रत्नागिरी

१२. के. एच. इन्द्रधर

उपकार्य अभियंता,

पाठबंधारे पकय कांयकाय अभियंता
२०११२०

१३. श्री. गिरीधर गजानन जोशी

विभागीय लावस्थापक,

गतराष्ट्र राज्य वृक्षी पणन मंडळ, विभागीय कार्यालय रत्नागिरी

१४. जेठ लोठ वालावे

अस्थायी पर्यवेक्षण (मध्य)

स्वाधीन अभियंता मंडळ, रत्नागिरी

१५. आर. वी. खुडे

जिल्हा दुग्धव्यवसाय विभाग अधिकारी, रत्नागिरी

१६. श्री. जगेश चव्हाण

रत्नागिरी CAAP

जा.क्र./जिअकृअ/तंत्र/CDAP/२००७/० ९

जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी यांचे कार्यालय,
रत्नागिरी . दिनांक ४/१२/२००९

प्रति,

१. अधिक्षक अभियंता, कोकण पाटबंधारे मंडळ, कुवारबाव, रत्नागिरी. → *Signature* १२/१२/०९
२. मा. जिल्हा पशुसंवर्धन उपायुक्त, चिपळूण, जि. रत्नागिरी.
३. जिल्हा उपनिबंधक सहकारी संस्था, रत्नागिरी.
४. मा. उपसंचालक, सामाजिक वनिकरण विभाग, रत्नागिरी.
५. मा. महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र, रत्नागिरी.
६. मा. सहाय्यक आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय विभाग, रत्नागिरी.
७. जिल्हा दुग्धव्यवसाय विकास अधिकारी, रत्नागिरी. — *Py 2/12*
८. कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद, रत्नागिरी
९. प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा, जिल्हा परिषद, रत्नागिरी.
१०. जिल्हा ग्रामोद्योग अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य खादी व ग्रामोद्योग मंडळ, जिल्हा कार्यालय, रत्नागिरी.

विषय - जिल्हा कृषि विकास सर्वकश आराखडा, जिल्हा रत्नागिरी बाबत.

वरील विषयाच्या अनुषंगाने शासन नियुक्त Gokhale Institute of Politics and Economics, Pune चे Dr Sangeeta Shroff, Reader & AERC Incharge व Dr S S Kalamkar, Reader हे रत्नागिरी जिल्हा च्या आराखड्याचा आढावा घेणेसाठी यंत्र आहतेत. तरी सोमवार दुपारी ३:०० वाजता सलग्न विभागांची एकत्रित बैठक या कार्यालयात आयोजित केली आहे. तरी सदर बैठकीस आपण उपस्थित रहावे.

Signature
Py 2/12

Recd

Py 2/12

Dist. Dairy Devp. Officer
Ratnagiri

Signature
लिपिक

जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था
रत्नागिरी

Signature
सामाजिक वनिकरण विभाग
रत्नागिरी

Signature
D.K. Rat

Signature
सहाय्यक आयुक्त मत्स्यव्यवसाय
रत्नागिरी.

Signature
१२/१२/०९
सहाय्यक
म. रा. खा. या म. रत्नागिरी

जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी,
रत्नागिरी. *Signature*

जा.क्र/जिअकृअ/तंत्र/जिअकृअ/२०१२/०९
जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी यांचे कार्यालय,
रत्नागिरी, दिनांक ०९.०९.०९.

प्रति,

१. अधिक्षक अभियंता,
कोकण पाटबांधारे मंडळ, रत्नागिरी.
२. कार्यकारी अभियंता,
रत्नागिरी पाटबांधारे विभाग (दक्षिण), रत्नागिरी. →
३. कार्यकारी अभियंता,
पाटबांधारे बांधकाम विभाग, रत्नागिरी. ←
४. कार्यकारी अभियंता,
लघु पाटबांधारे विभाग (स्थानिक स्थर), रत्नागिरी.
५. कार्यकारी अभियंता,
लघु पाटबांधारे विभाग, ओरोस, सिंधुदुर्गनगरी.
६. कार्यकारी अभियंता,
लघु पाटबांधारे विभाग, कापसाळ, चिपळूण
७. कार्यकारी अभियंता,
ग्रामीण पाणी पुरवठा विभाग, जिल्हा परिषद, रत्नागिरी.

[Handwritten Signature]
११/०९
जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी
रत्नागिरी

विषय - जिल्हा कृषि विकास सर्वकश आराखडा, जिल्हा रत्नागिरी बाबत.

संदर्भ - १. शासन निर्णय क्रमांक राविप १००७/प्र.क्र. १०६/२-ए. दि. २७.७.०९
२. या कार्यालयाचे दि २६.३.०९ चे पत्र क्र. जा.क्र/जिअकृअ/तंत्र/जिअकृअ/११७६/०९

उपरोक्त विषयानुसार व वरील संदर्भान्वये आपणास कळविण्यात येते की अंतीम होत असलेल्या आराखड्यात सिंचन क्षेत्रात वाढ करून रब्बी व उन्हाळी शेती खालचे क्षेत्र वाढावे व कृषि क्षेत्राचे बळकटीकरण व्हावे यासाठी आपल्या कार्यालयाकडून आजतागायत कार्यक्रम प्राप्त झालेले नाही. जिल्हा कृषि विकास सर्वकश आराखड्यातील या महत्वाच्या बाबीवर कोणताच प्रकाश पडल्याशिवाय आराखडा परिपूर्ण होऊ शकत नाही.

सदर बाबीचे गांभिर्य लक्षात घेऊन मा.जिल्हाधिकारी तथा अधिक्षक, रत्नागिरी जिल्हा कृषि विकास सर्वकश आराखडा समिती यांनी आपल्या दालनात सोमवार दिनांक १४.९.२००९ रोजी दुपारी १२:०० वाजता रत्नागिरी जिल्हातील लघु पाटबांधारे प्रकल्पांशी संबंधित सर्व कार्यरत यंत्रणांची एकत्रित बैठक आयोजित करण्यात आली आहे. या बैठकीत आपण आपल्या कार्यालयाच्या प्रकल्प निहाय नियोजित कार्यक्रमाचे २००९-१० ते २०११-१२ या कालावधी करिता Power Point सादरीकरण करावे व सदरचे सादरीकरण व वरील संदर्भिय पत्रासोबत वितरित केलेल्या दिनांक २५/३/०९ च्या बैठकीच्या इतिवृत्तातील प्रपत्रात माहिती भरून शुक्रवार दिनांक ११.०९.०९ पर्यंत या कार्यालयास सादर करावी.

जिल्हाधिकारी कार्यालय,
रत्नागिरी,

10 SEP 2009

जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी तथा सदस्य सचिव,
रत्नागिरी जिल्हा कृषि विकास सर्वकश आराखडा समिती.

प्रत: १. मा.प्रधान सचिव (कृषि) यांचे माहिती साठी सविनय सादर.

२. मा. आयुक्त (कृषि) यांचे माहिती साठी सविनय सादर.

३. मा. जिल्हाधिकारी तथा अधिक्षक, रत्नागिरी जिल्हा कृषि विकास सर्वकश आराखडा समिती

यांचे माहिती साठी सविनय सादर.

४. मा. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, रत्नागिरी तथा उपाध्यक्ष, रत्नागिरी जिल्हा कृषि विकास सर्वकश आराखडा समिती यांचे माहिती साठी सविनय सादर.

Power Point सादरीकरणाचा मसुदा खालिल प्रमाणे आसावा

१ प्रकल्प

२. सिंचन क्षमता

३. सध्यस्थिती

४. अडचणी

५. उपायोजना

६. घटक निहाय व वर्ष निहाय भौतिक व आर्थिक नियोजन

Outward Number/DSAO/Tech/CDAP/2922/09
Office of District Superintending Agriculture Officer,
Ratnagiri. Dated September 9, 2009.

To
The Honorable Director (Extension),
Dr Balasaheb Sawant Konkan Agriculture University,
Dapoli,
Taluka Dapoli, District Ratnagiri.

Sub: Regarding Comprehensive District Agriculture Plan (CDAP) of Ratnagiri
District.

Respected Sir,

With respect to the above a meeting of all minor irrigation offices functional in Ratnagiri district has been called by the Honorable District Collector and Chairman, Comprehensive District Agricultural Plan Committee, Ratnagiri at 12:00 noon on Monday September 14, 2009 in his chamber to discuss ways and means to increase the area under irrigation in Ratnagiri district and thereby strengthen the Rabi and Summer Cultivation in order to strengthen the agriculture sector and the livelihoods of the farmers. The concerned offices have also been asked to present the current status of their respective project and planned interventions. Your Presence in the matter is of utmost importance. Thanking You.

Yours truly

for District Superintending Agriculture Officer,
Ratnagiri.

जा.क्र./जिअकृअ/C-dap/2020/09
जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी, कार्यालय
रत्नागिरी दि. २९/०६/०९

प्रति,

कृषि अधिकारी
कृषि चिकित्सालय, फळरोपवाटीका,
पोमेंडी

विषय :- रत्नागिरी जिल्हयाच्या सर्वकश कृषि आराखडा तयार करणेसाठी
दि. १ जुलै ०९ ते ३ जुलै ०९ रोजी कार्यशाळा बाबत..

उपरोक्त विषयान्वे रत्नागिरी जिल्हयाच्या सर्वकश कृषि आराखडा तयार करणेसाठी
दि. १ जुलै ०९ ते ३ जुलै ०९ रोजी कृषि चिकित्सालय, फळरोपवाटीका, पोमेंडी येथे कार्यशाळेसाठी
२० ते २२ अधिकारी / कर्मचारी उपस्थित राहणार आहेत. सदर त्यांची राहण्याची व जेवणाची
व्यवस्था करणेत यावी.

जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी,
रत्नागिरी.

प्रत-

आत्मा शाखा, जिअकृअ रत्नागिरी

२/- सुचित करण्यात येते की सदरील कार्यशाळेसाठी येणारा खर्च आत्मा शाखेकडील जिल्हा कृषि
विकास आराखड्यासाठीच्या मंजूर निधीतून करण्यात यावा.

वाचा . मा. जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी /तंत्र/कृ आ. / १२५८/०९ दिनांक २९/०६/२००९ यांचे
आदेश

कार्यमुक्ती आदेश

उपरोक्त आदेशानुसार जिल्हा कृषि विकास सर्वकश आराखडा तयार करण्यासाठी दिनांक १ जुलै ते दिनांक ३ जुलै २००९ या कालावधीसाठी मा. जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी ,रत्नागिरी येथे तुमची निवड करण्यात आलेली असून तुम्हाला वरील कालावधीत हजर रहाणेसाठी आज दिनांक ३०/०६/२००९ रोजी कार्यमुक्त करण्यात येत आहे.

तालुका कृषि अधिकारी
चिपळूण, जि. रत्नागिरी

जाक्र/ताकृअचि/आस्था/प्रशि./१०६४/०९
तालुका कृषि अधिकारी चिपळूण यांचे कार्यालय
दिनांक ३०/०६/२००९

चिपळूण

प्रती,

१) श्री. सुरेश शंकर मिरगांवकर कृषि पर्यवेक्षक

२/- तुम्ही दिनांक ०१/०७/२००९ रोजी मा. जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी रत्नागिरी, येथील प्रशिक्षणासाठी हजर रहावे.

२) श्री. सुजित दत्तात्रय शिंदे कृषि सहाय्यक

२/- तुम्ही दिनांक ०१/०७/२००९ रोजी मा. जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी रत्नागिरी, येथील प्रशिक्षणासाठी हजर रहावे.

प्रत माहिती साठी सविनय सादर.

१) मा. जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी रत्नागिरी.

२) मा. उपविभागिय कृषि अधिकारी चिपळूण.

तालुका कृषि अधिकारी
चिपळूण, जि. रत्नागिरी

NHM

4498

१/७/०९

जा.क्र./जिअकृअ/C-dap/१-३१/०९
जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी, कार्यालय
रत्नागिरी दि. २४/०९/०९

प्रति,
प्रकल्प संचालक,
जिल्हा ग्रामिण विकास यंत्रणा,
जिल्हा परिषद,
रत्नागिरी

विषय :- रत्नागिरी जिल्ह्याच्या सर्वकश कृषि आराखडा बाबत.

संदर्भ:- आपले दिनांक १९.१२.२००८ चे पत्र क्रमांक जा.क्र/जिग्रावियं/C-Dap/३१९०/०८

उपरोक्त विषयान्वये आपल्या वरिल संदर्भिय पत्राचे अवलोकन करता व जिल्ह्याच्या सर्वकश कृषि आराखड्यांतर्गत दुबल घटक व स्वयंसहायता बचत गटांचे कृषि व संल्लग्न क्षेत्राशी जोडले जाणे व त्यांचे सामुहिक पध्दतीने उपजिविका विकास होणे क्रमप्राप्त असले बाबतचे मार्गदर्शन टाटा सामाजिक विज्ञान अनुसंधान (TISS) पासून ते मा. प्रधान सचिव कृषि ते आयुक्तालय पातळीवरून वेळोवेळी मार्गदर्शन करणेत आले आहे. तसेच जिल्हा ग्रामिण विकास यंत्रणेचा रत्नागिरी जिल्ह्याच्या सर्वकश कृषि आराखड्यात काय भूमिका अथवा योगदान/प्रस्तावित कार्यक्रम आहे अशी सततची विचारणाही होत असते. तरी दुर्बल घटकांचे कृषि व संल्लग्न क्षेत्रावर आधारित सामुहिक (बचतगट आधारित) उपजिविका विकासाची निकडीची गरज लक्षता घेता आपण २००९-१० ते २०११-१२ ह्या कालावधी करिता आपल्या यंत्रणेचा प्रस्तावित कार्यक्रम व योजना खालिल प्रमाणे विभाजित करून आराखड्यात त्याचा अंतर्भाव करणेसाठी या कार्यालयास सादर कराव्या.

१. Stream I (Innovative Schemes, नाविन्यपूर्ण योजना प्रस्तावित करणे),

२. Stream II (Strengthening of Ongoing Schemes, चालू योजनेचे बळकटीकरण प्रस्तावित करणे)

तसेच आपल्या माहिती व मार्गदर्शनासाठी लातूर जिल्याचे DRDA च्या प्रस्तावित कार्यक्रमाची प्रत सोबत पाठवित आहोत.

जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी,
रत्नागिरी.

प्रत- मा.मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद रत्नागिरी तथा उपाध्यक्ष, रत्नागिरी जिल्हा
सर्वकश कृषि आराखडा समिती याचे माहितीसाठी सविनय सादर.

Attn:- Dr. A.G. Pawar, Director (Extension)
KKV, Dapoli

Outward Number/DSAO/Tech/CDAP/1133/09
Office of District Superintending Agriculture Officer,
Ratnagiri. Dated March 25, 2009.

To
The Honorable Director (Extension),
Dr Balasaheb Sawant Konkan Agriculture University,
Dapoli,
Taluka Dapoli, District Ratnagiri.

Sub: Regarding Comprehensive District Agriculture Plan (CDAP) of Ratnagiri District.

Respected Sir,

With respect to the above we had received a note from you on Strategic Production Planning for Various Crops in Konkan Region. The said note had included rice and nagli amongst cereals and Mango and Cashew Nut amongst Horticultural crops, fisheries was included as well. The said note also included a well studied GAP analysis.

In February 2009, CDAP representatives of the DSAO offices of the four districts of the Konkan Division went through a one day brain storming session under the guidance of Dr Abdul Shaban at Tata Institute of Social Sciences to re-draw the framework to calculate Present trend for sector wise growth rate of the district based on the 'Gross Value Added' values for the past six years calculated by the Department of Statistics, Commissionerate of Agriculture for all districts of the state.

Based on the application of the values to calculate Trend of-sector wise growth rate the following trends were generated

Commodity	Present growth Rate
Cereals	4.7577 %
Pulses	15.9440 %
Oilseed	-1.2222 %
Fruits & Vegetables	20.7042 %
Milk	-0.0266 %
Meat	0.8747 %
Poultry	-5.1083 %
Fisheries	14.36 %

You may kindly note that while cereals shows a healthy growth of 4.76%, Pulses shows an even healthier growth rate of 16% but oilseeds shows a negative growth rate of -1.22%. In light of the above we wish to bring to your notice that both pulses and oilseeds are an area of concern in light of the gross negative growth in oilseeds as can be seen from GVA values and Pulses although looks upward too, is an area of concern since the Gross values added of pulses for six years although generating growing trend, values by themselves are far below the values of the Thane and Raigad (Almost only 15%). In light of the high unaffordable prices and the high demand for pulses and cooking oils we need the kind inputs of the

university on lines similar to the production Planning provided for rice, Mango and Cashew.

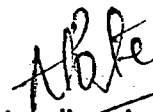
This may be treated as urgent in light of the need to incorporate the inputs of the university into the strategizing for Pulses and Oilseeds.

Inputs from your side for pulses and oilseeds may be in terms of

1. Global to Konkan Productivity.
2. Yield Gap in Pulses and Oil seeds.
3. Reasons for Yield GAP
4. Technology Backstopping of the University
5. Remedies to bridge yield gap and
6. Suggestions for financial assistance.

The urgent cooperation of the university in the matter is highly required.
Thanking You.

Yours truly

District Superintending Agriculture Officer,
Ratnagiri.

जा.क्र. /जिअकृअ/तंत्र/जिअकृआ/ ११५६/०९
जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी यांचे कार्यालय,
रत्नागिरी. दिनांक २६/०३/२००९

प्रति,

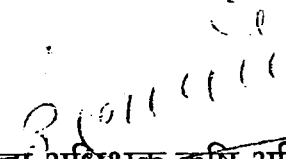
_____

_____

_____

विषय- जिल्हा कृषि विकास सर्वकश आराखडा बाबत.

रत्नागिरी जिल्ह्याचा सर्वकश कृषि विकास आराखडा बाबत सिंचनाखालील क्षेत्रात वाढ करणे बाबत चर्चा व उपायोजना करणेसाठी रत्नागिरी जिल्ह्यातील कार्यरत सिंचन यंत्रणा राबविणाऱ्या कार्यालयांची दिनांक २५/३/०९ रोजी बैठक संपन्न झाली. बैठकीचे इतिवृत्त सोबत जोडले आहे. बैठकीत चर्चा झालेल्या मुद्द्यांचे अवलोकन करून सोबतचा तक्ता भरून दिनांक ३.४.०९ पर्यंत या कार्यालयात पाठवावा. तसेच सिंचन क्षेत्रात वृद्धी घडविण्याबाबत आपल्या कार्यालयाची भूमिका, दृष्टिकोन, अडचणी व उपायोजनांचे विवेचन सदर प्रपत्रासोबत पाठवावे.

जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी
रत्नागिरी

सोबत : १. बैठकीचे इतिवृत्त
२. राष्ट्रीय कृषि विकास योजने बाबत माहिती.

प्रत : १. माननीय जिल्हाधिकारी तथा अध्यक्ष, जिल्हा कृषि विकास सर्वकश आराखडा समिती, रत्नागिरी यांच्या माहिती साठी सविनय सादर.
२. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, रत्नागिरी तथा उपाध्यक्ष, जिल्हा कृषि विकास सर्वकश आराखडा समिती, रत्नागिरी यांच्या माहिती साठी सविनय सादर.

रत्नागिरी जिल्ह्याचा सर्वकश कृषि विकास आराखडा बाबत सिंचनाखालील क्षेत्रात वाढ करणे वावत दिनांक २५/३/०९ रोजी मा. जिल्हा अधिक्षक कृषि आधिकारी, रत्नागिरी यांचे दालनात संपन्न झालेल्या बैठकीचे इतिवृत्त

दिनांक २५/३/०९ रोजी मा. जिल्हा अधिक्षक कृषि आधिकारी, रत्नागिरी यांचे दालनात रत्नागिरी जिल्ह्याचा सर्वकश कृषि विकास आराखडा बाबत सिंचनाखालील क्षेत्रात, वाढ करणे बाबत चर्चा व उपायोजना करणेसाठी रत्नागिरी जिल्ह्यातील कार्यरत सिंचन यंत्रणा राबविणाऱ्या कार्यालयांना खालिल प्रमाणे निमंत्रित करणेत आले होते.

१. अधिक्षक अभियंता, कोकण पाटबांधारे मंडळ, रत्नागिरी.
२. कार्यकारी अभियंता, रत्नागिरी पाटबांधारे विभाग (दक्षिण), रत्नागिरी.
३. कार्यकारी अभियंता, पाटबांधारे बांधकाम विभाग, रत्नागिरी.
४. कार्यकारी अभियंता, लघु पाटबांधारे विभाग (स्थानिक स्तर), रत्नागिरी.
५. कार्यकारी अभियंता, लघु पाटबांधारे विभाग, ओरोस, सिंधुदुर्गनगरी.
६. कार्यकारी अभियंता, लघु पाटबांधारे विभाग, कापसाळ, चिपळूण
७. कार्यकारी अभियंता, ग्रामीण पाणी पुरवठा विभाग, जिल्हा परिषद, रत्नागिरी.

जिल्हा अधिक्षक कृषि आधिकारी, रत्नागिरी यांचे व्यतिरिक्त सिंचन यंत्रणा राबविणाऱ्या कार्यालयांपैकी खालिल प्रमाणे उपस्थित होते.

१. के.आर. कानडे, कार्यकारी अभियंता, लघु पाटबांधारे विभाग (स्थानिक स्तर), रत्नागिरी.
२. श्री. के.एच. शिवलकर, उप कार्यकारी अभियंता, पाटबांधारे बांधकाम विभाग, रत्नागिरी.
३. श्री. एस.पी. कुलकर्णी, शाखा अभियंता, रत्नागिरी पाटबांधारे विभाग (दक्षिण), रत्नागिरी.
४. श्री. एस.ए. वडगावे, सहायक अभियंता, ग्रेड-२, कोकण पाटबांधारे मंडळ, रत्नागिरी.

मुददा क्र. १

जिल्हा अधिक्षक कृषि आधिकारी, रत्नागिरी यांनी बैठकी मागचा उद्देश सविस्तर केला व कृषि क्षेत्रात सिंचनाचे महत्व व सिंचन आभावी कडधान्ये व गळीत धान्यातील विकासाच्या आभावात सिंचनाच्या कमतरतेचे महत्व विषद केले. जिल्हा कृषि विकास सर्वकश आराखडा मागची संकल्पना व पार्श्वभूमी, जिल्ह्यातील सध्य क्षेत्र निहाय

विकास दर, लक्षांकित विकास दर टिकविण्यासाठी अथवा वाढविण्यासाठी परिस्थितीचे रवोट पृथःकरण व पृथःकरणानून निरपन्न होणाऱ्या निकशांवर आधारित दृष्टीकोन विकास, व्यूहरचना व उपायोजना, कार्यरत योजना, नाविन यपूर्ण योजना, राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेचे स्वरूप याबाबत आजवर झालेले काम विषद केले. जिन्हा कृषि विकास सर्वकथा आराखड्यावर आधारित नियोजन, निधीची मागणी व उपलब्धता याबाबत शासनाची भूमिका व धोरण हे सविस्तर विषद केले.

मुददा क्र. २

रत्नागिरी जिन्हाच्या पाटबांधारे प्रकल्प बांधकाम व सिंचन व्यवथापन यंत्रणा पाहणारे एकूण सहा विभाग असून एक मंडळ रत्तरावरचे कार्यालय आहे. पैकी ३ विभागाचे प्रतिनिधी अनुपरिस्थित असून बैठकीतील चर्चा, निर्णय व इतिवृत्त अनुपरिस्थित विभागांना कळविण्याबाबत व भविष्यातील प्रक्रियेत सहभागी करून घेण्याबाबत निर्णय झाला.

मुददा क्र. ३

पाटबांधारे प्रकल्पांतून निर्माण झालेली सिंचन क्षमता व प्रत्यक्ष सिंचन ह्या मधील प्रथासकीय, तांत्रिक व सामाजिक कारणांवर चर्चा करणेत आली. सिंचन व्यवथापनातील त्रुटी दूर करण्यासाठी पाटबांधारे विभागाकडे विशेष दुरूस्तीसाठी पुरेसा निधी उपलब्ध होत नसल्याबाबत संगण्यात आले. तथापि सन २००६-०९ मध्ये एकूण ३ लघू पाटबांधारे प्रकल्पावर पुनःस्थापणीची कामे माहाराष्ट्र जनक्षेत्र सुधार प्रकल्पांतर्गत बाली घेतल्याचे बैठकीला कळविण्यात आले.

मुददा क्र. ४

निर्मित सिंचन क्षेत्राचे वापर न होण्यामागे कोकणातील भौगोलिक व सामाजिक कारणांचे विश्लेषण खालील प्रमाणे करणेत आले.

अ) कोकणामध्ये मूळातच शेतक-यांचा रब्बीमध्ये शेती करण्याकडे कल कमी दिसून येतो त्यामुळे लोकसहभागातून कालव्यातील गाळ काढण्यास ग्रामस्थ तयार होत नाहीत. पर्यायाने उपलब्ध (देखभाल व दुरूस्ती) अनुदानातून जास्तीत जास्त योजनांची निवड करून क्षेत्रिय स्तरावर गाळ काढण्याची कामे केली जातात.

आ) शेतक-यांच्या जमिनी लहान लहान तुकड्यामध्ये व विखुरलेले असल्याने शेतक-यास त्याचे व्यवस्थापन करणे कठीण जाते.

इ) कमी शेती असल्यामुळे शेतीसाठी आवश्यक बैल, अधुनिक अवजारे व मनुशुयबळ या गोष्टी शेतक-यांना आर्थिक दृष्ट्या परवडत नाही.

ई) शेतक-याने काढलेले उत्पन्न असल्याने व्यापारी सदर शेतीमाल खरेदी करण्यास गावात येत नाही. पर्यायाने शेतक-यास निघणारे उत्पन्न दूरच्या बाजारापेठेत विकाने लागते.

उ) घरातील कस्ता मनुष्य नोकरी निमित्त मुंबईला रहात असल्याने उन्हाळी शेतीसाठी मनुष्यबळ कमी पडते.

ऊ) वरील अडचणींवर मात करणेसाठी शासनाने जलक्षेत्र सुधार प्रकल्पांतर्गत व्यावसायीक तत्वावर शेती राबविण्याच्या पथदर्शी प्रकल्पामध्ये नातुवाडी मध्यम पाटबांधारे प्रकल्प ता.खेड जि. रत्नागिरी या प्रकल्पाची निवड केली आहे. तथापी सर्व स्तरावर प्रयत्न करूनही लोकांचा प्रतिसाद नाही.

ए) पारंपारिक स्थलांतरामुळे शेतकऱ्यांमध्ये दृष्टीकोन व नेत्रत्व कौशल्य व सामुहिक पुढाकार घेण्याचा आभाव.

ऐ) मुद्दे क्रमांक १ ते ६ मधील अडचणींवर मात करण्यासाठी वरील नमूद क्रमांक (ए) मधील कारणास्तव सहकाराचा आभाव.

मुददा क्र. ५

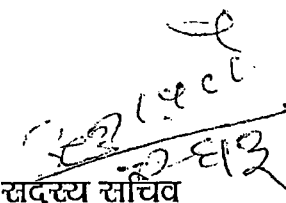
सिंचन व्यवस्थापन कार्यरत असून देखिल रब्बी व उन्हाळी हंगामात लागवडीखाली क्षेत्र न येण्यामागे वरील मुद्दा (ई) पैकी व हे मुद्दे प्रमुख अडथळा असून त्यावर उपायोजना व विस्तार फारसा परिणामकारक नसल्याने नाविष्यपूर्ण उपाययोजना व विस्तारात नाविष्यपूर्ण बाबींचा अंतर्भाव कसा करावा या बाबत सर्व विभागातून सविस्तर चर्चा होवून उपाययोजनांची रूपरेषा ठरविणेत यावी असे ठरले.

मुददा क्र. ६

जिल्हा कृषि विकास आराखड्या मध्ये निर्मिता सिंचन क्षमतेत वाढ होणेसाठी पाठबंधारे विभागाचा सहभाग यावर श्री. के.आर. कानडे, कार्यकारी अभियंता, लघु पाटबंधारे (स्थानिक स्तर) विभाग यांनी रत्नागिरी जिल्हात विविध पाटबंधारे विभागा मार्फत चालु असलेल्या प्रकल्पास निधी उपलब्ध झालेस येत्या 2 / 3 वर्षात निर्मित सिंचन क्षमतेत वाढ होणेस मदत होईल असे सुचित केले.

अ. क्र.	प्रकल्पाचे नांव	प्रकल्प दुरुस्ती बांधकाम खर्च	निर्मिती / निर्माण होणारी क्षेत्र (हे)	अपेक्षित निधी	अपेक्षित परिणाम
अ)	पुर्ण झालेले प्रकल्प				
ब)	बांधकाम चालु असलेले प्रकल्प				
क)	भविष्य कालिन प्रकल्प				

अशा रितीने सर्व उपस्थित प्रमुखांशी चर्चा करून आराखडा परीपूर्ण करण्याच्या दृष्टीने तत्पुढ्यात तथ्यात सविस्तर माहिती भरून पाहता एप्रिल पर्यंत जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी कार्यालयाकडे सादर करणे बाबत एकमताने ठरले व पुढील बैठकीपूर्वी वरील चर्चेस अनुसरून माहिती संकलीत करावी व आराखड्यात सिंचन आधारीत नियोजन करणेस आगत्याने सहभाग घ्यावा असे सुचित करून बैठक समाप्त झाली.

सदस्य सचिव

जिल्हा कृषि विकास सर्वकश आराखडा समिती
जिल्हा रत्नागिरी

National Agriculture Development Programme

Rashtriya Krishi Vikas Yojana (RKVY)

As resolved in the 53rd meeting of NDC, a special Additional Central Assistance scheme (RKVY) to be launched. The Department of Agriculture (Central), in compliance of the above resolution and in consultation with the Planning Commission, has prepared the guidelines for the RKVY scheme, to be known as NADP (RKVY). The RKVY aims at achieving 4% annual growth in the agriculture sector during the XI Plan period, by ensuring a holistic development of Agriculture and allied sectors.

The components/ activities which would be eligible for project based assistance under the Stream-I of the RKVY are elaborated below. This is an indicative list; the states may choose other components/activities, but ensure that are reflected adequately in the State as well as District Agriculture Plan. The mission is administered by the Department of Agriculture and Co-operation and Animal Husbandry, Dairying and Fisheries covering the following components (areas of focus)–

- a. Integrated development of major food crops such as wheat, paddy, coarse cereals, minor millets, pulses, and oilseeds.
- b. Agriculture mechanization.
- c. Activities related to enhancement of soil health.
- d. Development of rainfed farming systems in and outside watershed areas, as also integrated development of watershed areas, wastelands, river valleys.
- e. Support to State seed farms.
- f. Integrated pest management schemes.
- g. Encouraging non-farm activities.
- h. Strengthening of market infrastructure and marketing development.
- i. Strengthening of infrastructure to promote extension services.
- j. Activities relating to enhancement of horticultural production and popularization of micro irrigation systems.
- k. Animal husbandry and fisheries development activities.
- l. Special schemes for beneficiaries of land reforms.
- m. Undertaking concept to completion projects.
- n. Grant support to the State institutions that promote agriculture/horticulture.
- o. Study tours of farmers.
- p. Organic and bio-fertilizers.
- q. Innovative schemes.

श्री. विकासचंद्र रस्तोगी, भा.प्र.से.
जिल्हाधिकारी, रत्नागिरी.

अ.शा.प./ / /08
जिल्हाधिकारी, रत्नागिरी यांचे कार्यालय,
रत्नागिरी. दि 12/12/08.

विषय- रत्नागिरी जिल्ह्याच्या कृषि विकास सर्वेकश आराखाडा.

53व्या राष्ट्रीय कृषि परिषदेच्या ठरावानुसार रत्नागिरी जिल्ह्याच्या अर्थव्यवस्थेत कृषि क्षेत्राचे योगदान वाढावे तसेच कृषि उत्पादनात वार्षिक 4 टक्के वृद्धी घडविण्यासाठी जिल्हा पातळीवर कृषि व संलग्न विभागांचा पंचवार्षिक आराखाडा तयार करावा ह्या साठी आपल्या कार्यालयाकडून नियोजन बध्द पंचवार्षिक कार्यक्रम सादर करण्याबाबत ह्या समिती कडून आपणास वेळोवेळी पत्रव्यवहार करण्यात आला आहे. सदर पत्रांचा संदर्भ खालिल प्रमाणे आहे.

1. दिनांक 5.12.2008 चे पत्र क्रमांक जाक्र/जिअकृअ/C-DAP/4894/08.
2. दिनांक 10.11.2008 चे पत्र क्रमांक जाक्र/जिअकृअ/C-DAP/4580/08.
3. दिनांक 23.10.2008 चे पत्र क्रमांक जाक्र/जिअकृअ/C-DAP/4497/08.

वरील पत्रांचे अवलोकन करावे. तसेच दिनांक 10.11.2008 रोजी झालेल्या जिल्हा समितीच्या बैठीत दिलेल्या चुचना व त्याचे आपल्याला पाठविलेले सविस्तर इतिवृत्त ह्याचेही अवलोकन करावे.

इतका पत्रव्यवहार होऊन सुध्दा अद्यापही आपण समाधानकारक माहिती सादर करू शकला नाहीत. तरी या विषयाचे गांभिर्य व वेळेची मर्यादा लक्षात घेऊन आपली माहिती दिनांक ___ .12.2008 पर्यंत जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी रत्नागिरी यांच्याकडे आपल्या खास दुता मार्फत सादर करावी अन्यथा आपण स्वतः माझी प्रत्यक्ष भेट घ्यावी.

आपला _____

(श्री विकासचंद्र रस्तोगी)

प्रति,

1.श्री पी.जी. करडक

जिल्हा उपनिबंधक सहकारी संस्था, रत्नागिरी.

2. आर.एन. सुरवसे
महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र, रत्नागिरी.
3. श्री. व्ही.एम. भोसले,
उपसंचालक, सामाजिक वनिकरण, रत्नागिरी.
4. श्री वी.वी. लोहार
कार्यकारी अभियंता, लघु पाटबांधारे विभाग, कापसाळ, चिपलूण.
5. श्री एम.आर. मेटकरी
कार्यकारी अभियंता, पाटबांधारे बांधकाम विभाग, कुवारबाव, रत्नागिरी.
6. श्री. एस.बी. ढवळे
कार्यकारी अभियंता, रत्नागिरी पाटबांधारे विभाग, कुवारबाव, रत्नागिरी.
7. एस.पी.चित्रकार
कार्यकारी अभियंता, लघु पाटबांधारे विभाग, ओरोस, सिंधुदुर्ग.
8. श्री. पी.जी. सहस्रबुध्ते,
कार्यकारी अभियंता, लघु पाटबांधारे विभाग (स्थानिक स्तर), कुवारबाव, रत्नागिरी.
9. श्री. आर.के.वामणे
डी.आर.डी.ए. जिल्हा परिषद, रत्नागिरी.
10. एन.एम.कोळपकर
कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद, रत्नागिरी

दिनांक १० नोवेंबर २००८ रोजी मा. जिल्हाधिकारी, रत्नाहिरी तथा अध्यक्ष जिल्हा कृषि विकास आराखडा समिती रत्नागिरी यांचे दालनात झालेल्या सभे पश्चात कार्यवाही.

- १) इत्तीवृत्त संकलन करून, हस्ताक्षर व सर्व संबंधीतांना दिनांक २१/११/२००८ पर्यंत सर्व उपस्थित विभागांना वितरण. सोबत पत्र जोडले आहे.
- २) कृषि विभाग नाविन्यपूर्ण योजनांचे नियोजन काम चालू आहे. काही प्रपत्रे रिक्त राहिली ती भरून घेण्याचे काम चालू आहे. विद्यापिठाचे उपस्थित श्री दळवी व डॉ. नागवेकर रजेवर आहेत. तेव्हा काही तक्ते विवेचनासाठी दापोलीला पाठविले आहेत. तसेच Productivity GAP च्या अनुषंगाने Package of Practices & Economic दापोलीहून मागविले आहे.
- ३) दिनांक २८/११/०८ रोजी कृषि पर्यटन विकास मंडळ याचेशी पत्रव्यवहार केला आहे. आज तागायत त्याचा काही प्रतिसाद नाही. सोबत पत्र जोडले आहे.
- ४) कृषि सलग्न विभागाच्या कार्यवाहीची स्थिती खालील प्रकारे आहे.

अ.क्र.	विभाग	कार्यक्रम प्राप्त तारिख	शेरा
१	मत्स्य व्यवसाय	१९/११/०८	मराठीत प्राप्त भाषांतर तपासणे तसेच अहवालात अंतरभाव करणे बाकी
२	पशुधन	२४/११/०८	तालुका निहाय नियोजन बाकी तसेच अहवालात अंतरभाव करणे बाकी
३	खादी ग्रामोद्योग	२९/११/०८	अपूर्ण कार्यक्रम केवळ प्रचार प्रसिद्धी. मधुमक्षिका पालनाचा कोणताही कार्यक्रम नाही. प्रक्रिया व शेती सलग्न कोणताही कार्यक्रम नाही.
३	सामाजिक वनीकरण	१३/१०/०८	Commentary विरहित केवळ प्रपत्रेच प्राप्त सविस्तर कार्यक्रम नाही
४	जिल्हा उपनिबंधक सहकारी संस्था	११/११/०८	Commentary विरहित केवळ प्रपत्रेच प्राप्त सविस्तर कार्यक्रम नाही
५	D.R.D.A	-	कोणताही कार्यक्रम प्राप्त नाही.
६	A.D.O.(Z.P)	-	कोणताही कार्यक्रम प्राप्त नाही.
७	दुग्ध विकास	-	कोणताही कार्यक्रम प्राप्त नाही.
८	सिंचन विभाग	-	कोणताही कार्यक्रम प्राप्त नाही.
अ)	रत्नागिरी पाटबंधारे विभाग (दक्षिण)	-	केवळ प्रपत्रे विवेचन विरहित.सविस्तर कार्यक्रम नाही.
आ)	पाटबंधारे बांधकाम विभाग	-	कोणताही कार्यक्रम प्राप्त नाही.
इ)	कोकण पाटबंधारे मंडळ	-	कार्यक्रम सादर
ई)	लघुपाटबंधारे विभाग	-	कोणताही कार्यक्रम प्राप्त नाही.

	कापसाळ चिपळूण		
उ)	लघुपाटबंधारे विभाग ओरोस, सिंधुदुर्ग	-	कोणताही कार्यक्रम प्राप्त नाही.
ऊ)	लघुपाटबंधारे विभाग (स्थानिक स्तर, कुवारबाव)	-	कोणताही कार्यक्रम प्राप्त नाही.

जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी
तथा सदस्य सचिव,
जिल्हा कृषि विकास आराखडा समिती, रत्नागिरी

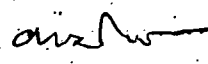
प्रति,

विषय:- जिल्हा कृषि विकास सर्वकश आराखडा .

दिनांक १०/११/२००८ रोजी मा. जिल्हाधिकारी तथा अध्यक्ष जिल्हा कृषि विकास आराखडा समिती, यांचे दालनात जिल्हा विकास आराखडा पुर्ण करणेबाबत सभा संपन्न झाली.सदर बैठकीत मा. अध्यक्षांनी केलेल्या सविस्तर सुचनांना अनुसरून आपल्या खात्याचे सुधारीत व सविस्तर कार्यक्रम आज पर्यंत ह्या कार्यालयाला प्राप्त झालेले नाही. सदर वाव गंभीर असून त्याबाबतचा अहवाल मा. जिल्हाधिकारी यांना सादर करावा लागणार आहे. तरी सदर परिस्थितीचे गांभिर्य लक्षात घेवून आपले विभागाचे सविस्तर व परिपूर्ण कार्यक्रम या कार्यालयास दिनांक २४ नोव्हेंबर २००८ पर्यंत सादर करावा सदर तारखेपर्यंत या कार्यालयाला प्राप्त न झाल्यास सदर बाब मा. जिल्हाधिकारी यांचे निदर्शनास आणावी लागेल.

सोबत दि. १०/११/०८ च्या बैठकीचे इतिवृत्त आपल्या माहितीसाठी पाठवित आहोत.

सोबत - बैठकीचे इतिवृत्त

सचिव, जिल्हा कृषि विकास आराखडा समिती
तथा जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी
OK रत्नागिरी

प्रत:-

मा. जिल्हाधिकारी तथा अध्यक्ष जिल्हा कृषि विकास आराखडा समिती यांना
माहितीस्तव सनिनय सादर.

सभेचे इतिवृत्त

दिनांक १०.११.२००८ रोजी दुपारी ३.०० वाजता मा.जिल्हाधिकारी रत्नागिरी यांचे अध्यक्षतेखाली कृषि विकास आराखडाबाबत सभा आयोजित करण्यात आली होती त्या सभेस खालील अधिकारी उपस्थित होते.

अक्र	उपस्थित अधिकारी नांव व पदनाम	कार्यालय
१	मा.श्री.विकासचंद्र रस्तोगी	जिल्हाधिकारी, रत्नागिरी
२	मा. श्री.कुशाभाउ शिनगारे	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जि.प.रत्नागिरी
३	श्री.अ.ना.पोटे,	जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी, रत्नागिरी
४	श्री. नरेंद्र नाईक, सहाय्यक प्रकल्प अधिकारी,	जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा, रत्नागिरी
५	श्री.व्ही.बी.दळवी, कार्यक्रम समन्वयक	कृषि विज्ञान केंद्र, लांजा
६	डॉ. डी डी नागवेकर, कृषि विद्यावेत्ता	नारळ संशोधन केंद्र, भाटये
७	डा/एस एस बडकर, उपायुक्त	जिल्हा पशुसंवर्धनअधिकारी, रत्नागिरी
८	डॉ. आर आर कांबळे,	जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी, रत्नागिरी
९	डॉ. वि.नि पनवेलकर	पशुधन अधिकारी, रत्नागिरी
१०	श्री.आर बी सातार्डेकर, शाखा अभियंता	पाटबंधारे बांधकाम विभाग, कुवारबाव
११	श्री.एस पी कुलकर्णी, शाखा अभियंता	रत्नागिरी पाटबंधारे विभाग (दक्षिण)
१२	श्री.ज.का मेटकरी, स.	लघुपाटबंधारे विभाग,स्थानीक स्तर रत्नागिरी-
१३	श्री.आर जी आंदळकर, शाखा अभियंता	पाटबंधारे विभाग, कुवारबाव, रत्नागिरी -
१४	श्री.व्ही एम भोसले, उपसंचालक	सामाजिक वनीकरण, रत्नागिरी
१५	श्री.आर एन सुरवते, महाव्यवस्थापक	जिल्हा उद्योग केंद्र, रत्नागिरी
१६	श्री.एस जी चिखले, प्र. सहाय्यक जिल्हा ग्रामोद्योग अधिकारी	खादी व ग्रामोद्योग मंडळ, रत्नागिरी
१७	श्री.वि.तू सावंत, सहाय्यक आयुक्त	मत्स्यव्यवसाय, रत्नागिरी
१८	श्री.मिलिंद गजानन जोशी,विभागीय व्यवस्थापक	महाराष्ट्र कृषि पणन मंडळ विभागीय कार्यालय, रत्नागिरी
१९	श्री.सी जी कर्डक, जिल्हा उपनिबंधक	जिल्हा उपनिबंधक सहकारी संस्था, रत्नागिरी -
२०	श्री. आर बी शिंदे तंत्र अधिकारी	जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी, रत्नागिरी
२१	श्री.यू व्ही वैशंपायन तंत्र अधिकारी	रा.फ अ जिल्हा अधिक्षक कृषि अधि.रत्नागिरी

सभेच्या सुरुवातीस मा.नानासाहेब पाटील, प्रधान सचिव कृषि यांचे अध्यक्षतेखाली झालेल्या सभेतील विषयांचा आढावा घेतला सभेस उपस्थित असलेल्या अधिका-यांची उपस्थिती तपासली असता दुग्धव्यवसाय विभागाचे अधिकारी अनुपस्थित असल्याचे निदर्शनास आले. दिनांक ६ नोव्हेंबर २००८ रोजी जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी कार्यालयात झालेल्या सभेसही सदर अधिकारी अनुपस्थित असल्याचे मा. जिल्हाधिकारी यांचे निदर्शनास आणून दिले. तेव्हा सदर विभागाच्या आयुक्ताना डी.ओ मार्फत कळवून त्यांचा विभाग कृषि विकास आराखडयातून वगळणेबाबतच्या सूचना मा जिल्हाधिकारी यांनी दिल्या. तदनंतर डॉ. अब्दूल शबान , टाटा इन्स्टीट्यूट मुंबई यांनी पाठवलेल्या टिपणीवर विभागवार संलग्न विभागाचा आढावा घेण्यात आला

१) कृषि विभाग :- सदर आढाव्याची सुरुवात कृषि विभागापासून झाली. जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी रत्नागिरी यांनी कृषि विभागाचा प्रस्तावीत कार्यक्रम सादर केला मा. जिल्हाधिकारी यांनी मागील १० वर्षांचा सर्व उत्पादित पीकांची नैसर्गिक वृद्धी दर लक्षात घेऊन त्यानुसार वाढीव वृद्धीदराचा कार्यक्रम तयार करण्याच्या सूचना दिल्या. तसेच पीकनिहाय कोणकोणत्या उपाययोजना केल्या याचा आढावा घेतला तसेच

आंब्यासारख्या पीकामध्ये १० वर्षांच्या उत्पादकतेबाबत आकडेवारी विचारून ती नमूद करण्यास सांगितले तसेच काजूबाबत काजू झोडणी टाळण्यासाठी सामुहिक कुंपणासाठी सोलर फेनसिंग योजना तयार करावी सोलर फेनसिंग दर मीटरच्या खर्चाबाबत कृषि विज्ञान केंद्रास माहिती विचारली व याकरीता उपाययोजना करणेबाबत त्यांना सूचना दिल्या.

नारळाची साध्य उत्पादकता व प्रोजेक्शन उत्पादकतेबाबत मा. जिल्हाधिकारी यांनी भाटये नारळ संशोधन केंद्राचे डॉ. नागवेकर यांना विचारले असता सध्या हेक्टरी उत्पादकता १५००० असून शास्त्रीय पध्दतीने उत्पादन केल्यास २०,००० प्रति हेक्टर नारळ मिळू शकतात. असे त्यांनी सांगितले. इनपूट युनिट कॉस्ट पीक निहाय काढणेबाबत चर्चा झाली असता डॉ. अब्दूल शबान यांचेशी झालेल्या चर्चेची माहिती देण्यात आली. तसेच डेमो फिल्डमध्ये वापरण्यात येणा-या पॅकेज ऑफ प्रॅक्टीसेस ग्राह्य धरून त्यानुसार कॉस्ट ऑफ इनपूट पर युनिट कापणेबाबत कृषि विद्यापीठाची मदत घ्यावी असे सुचविण्यात आले होते. त्याबाबत कोकण कृषि विद्यापीठाचे डॉ. दळवी यांनी याबाबतचे काम विद्यापीठाने हाती घेतले असल्याचे सांगितले. उत्पादकता दरीबाबत सूचवलेल्या उपाय योजना चा विचार करता खर्च व नफा या निकषातून त्या तपासण्यात याव्यात व त्या आर्थिकदृष्ट्या व्यवहार्य असाव्यात. (economically feasible)

२) मत्स्यव्यवसाय :- विभागाच्या अधिका-यांनी कार्यक्रम सादर केला त्यावेळी मा जिल्हाधिकारी यांनी खालील प्रमाणे सूचना दिल्या.

उत्पादनाची आकडेवारी :- मागील ५ ते ६ वर्षांची सरासरी लक्षात घेऊन त्याप्रमाणे पुढील उददीष्ट व वृद्धीदर ठरवावा तसेच खोल समुद्रातील मासेमारी बाबत जिल्ह्यात अस्तित्वात असलेल्या खोल समुद्रातील मासेमारी करणा-या नौकाची फिजीबिलीटी व कॉस्ट बेनीफीटचा अभ्यास करणेबाबत सूचना दिल्या. तसेच पुढील पाच वर्षांचा कार्यक्रम वर्षनिहाय व विवेचनासह सादर करण्याच्या सूचना दिल्या. इनलॅन्ड फिशरीज बाबत मत्स्यव्यवसाय विभागाने सादर केलेल्या कार्यक्रमाबाबत मा जिल्हाधिकारी यांचेमार्फत तांत्रिक बाबी व उत्पादकतेवर तसेच तलावांच्या संख्येबाबत सखोल चौकशी करण्यात आली डॉ. शबान यांनी उपस्थित केलेल्या मुद्दयावर माहिती संकलन सविस्तर विवेचनासह अभ्यासपूर्ण कार्यक्रम सादर करावा.

३) पशुसंवर्धन : विभागाच्या अधिका-यांनी आपला कार्यक्रम सादर केला असता मा जिल्हाधिकारी यांनी केलेल्या सूचना पशुसंवर्धन खात्याच्या आकडेवारी मध्ये तफावत आढळल्यामुळे आकडेवारी तपासून त्यामध्ये सुधारणा कराव्यात तसेच सादर करण्यात येणारा प्रस्तावीत कार्यक्रम वस्तुस्थितीदर्शक असावा. सदरील कार्यक्रम वर्षनिहाय व विवेचनासह सादर करावा अशा सूचना दिल्या. या विभागाचा जनावरांचा नैसर्गिक वाढीचा दर काय होता व वाढीव कार्यक्रम राबविल्यानंतर काय होईल तसेच जेस्टेशन पिरीअेड लक्षात घेऊन वस्तुस्थितीदर्शक प्रोजेक्शन करावे. तसेच कृत्रिम रेतन कार्यक्रम पशुसंवर्धन विभागाने सादर केला व या कार्यक्रमाचा तपशिल व त्यातील तांत्रिक बाबी पशुसंवर्धन अधिकारी यांनी तपासून घ्याव्यात मा. जिल्हाधिकारी यांनी सुचवले

४) सामाजिक वनीकरण :- या विभागाने आपल्या विभागच्या सादरीकरणात रोहयोअंतर्गत बांबू व साग लागवडीचा कार्यक्रम सादर केला तसेच ज्या शासकीय जमिनीवर देवराई आहे तसेच ज्या ग्रामपंचायतीनी अशा जमिनीवरील झाडांची तोड करून लिलाव केलेला आहे अशा ठिकाणी स्थानीक प्रबोधन करून भारतीय वृक्षांची, तसेच औषधी महत्व असलेले दुर्मीळ जाती असलेले वृक्ष व वनस्पती लागवड या ठिकाणी करण्यात येईल. तसेच चिपळुण तालुक्यात हरियाली प्रकल्प राबवण्यात येत असलेबाबतची माहिती दिली.

५) पणन महामंडळ :- पणन महामंडळाचे विभागीय व्यवस्थापक श्री. जोशी यांनी आजवर ग्रेडींग व पॅकहाऊस संदर्भात झालेल्या ४ वर्षांच्या प्रगतीचा अहवाल संक्षिप्तमध्ये सादर केला व पणन व्यवस्थेत सुधारणा होणेच्या दृष्टीने गॅप सर्टीफिकेशनसाठी अनुदान तसेच शेतक-यांना आपला माल थेट निर्यात करावयाचा असल्यास विमान वहातुकीवर अनुदान मिळणेबाबत सूचवले. यावर मा जिल्हाधिकारी यांनी सखोल विचारणा केली असता हापूस आंबासारखे नाजूक पिकांची टिकावू क्षमता सीएफटीआरआय यांनी सांगितलेप्रमाणे ३० दिवस नसून १५ ते २० च दिवस असल्या कारणाने जहाज वहातुकीने हा आंबा केवळ अरबी राष्ट्रापर्यंतच त्याचे पणन करता येते. अमेरीकासारख्या दूरवर देशात निर्यात करावयाचा असल्यास विमान वाहतुकीने करावा लागतो यासाठी सुमारे १२५ प्रति किलोपर्यंत खर्च येतो. यावर मा जिल्हाधिकारी यांनी सफल एक्चेंज हे गॅप प्रमाणेच आंबा घेणेस इच्छुक आहे का याबाबत विचारणा केली त्यावर कृषि विभागाकडून सदरचे शेतकरी इच्छुक असल्याचे सांगणेत आले.

इरॅडीअेशन प्लॅन्ट हा रत्नागिरीत बसविणे व्यवहार्य होणार नाही तो पनवेल सारख्या ठिकाणी उभारणेबाबत पणन मंडळ प्रयत्नशिल असल्याचे सांगितले तसेच कुलींग व्हॅन ची उपलीब्धता नसून खाजगी क्षेत्रावर अंवलंबून रहावे लागते. व त्याचे कुलींग यंत्रणा विश्वासार्ह नसल्याने निर्यात केलेल्या आंब्याचे नुकसान झालेबाबतची माहिती पणन महामंडळाने दिली. त्यासाठी पणन मंडळाची स्वतंत्र कुलींग व्हॅन आवश्यक असल्याबाबतचे मत त्यांनी व्यक्त केले.

६) जिल्हा उपनिबंधक सहकारी संस्था यांनी आपल्या कार्यक्रमाचे सादरीकरण करताना काजू बी साठी गोडावून तारण योजनेची माहिती दिली परंतु प्रतिसादाअभवी सदर योजनेची अंमलबजावणी झालेली नाही. एनसीडीसी अंतर्गतम १:९ भाग भांडवलाबाबत माहिती दिली असता याबाबत ९ ते १० प्रस्ताव आपल्या विभागाकडे आल्याचे सांगितले तसेच काजू बी गोडावून तारणाबाबत पथदर्शी स्तरावर केलेल्या प्रयोगाचे अनुभवाचे कथन पणन मंडळाचे श्री.जोशी यांनी केले व या योजनेतून काजू बी धारकाना निश्चितच फायदा होऊ शकतो असे सांगून प्रत्येक तालुक्यास एक तरी गोडावून एपीएमसी च्या कक्षेत असावे असे सूचवून त्याबाबतचा प्रस्ताव सादर करणेबाबतच्या सूचना कृषि उत्पन्न बाजार समिती व पणन महामंडळ यांना दिल्या.

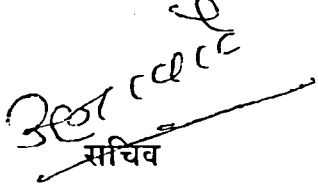
७) खादी ग्रामोद्योग मंडळाचे अधिका-यांना सादरीकरण करावयास सांगितले असता प्रक्रीया उद्योगाची योजना असून अनुदान येण्यास विलंब तसेच प्रशासकीय विलंबामूळे योजनेची अंमलबजावणी करण्यात अडचणी येतात याबाबत उपाययोजना करता येईल असे मा. जिल्हाधिकारी यांनी सूचवले. पशुधन दुग्ध व मत्स्यव्यवसाय प्रक्रीय हे आपल्या कार्यक्षेत्र येतात का असे विचारले असता नकारार्थी उत्तर देण्यात आले केवळ दुग्धजन्य मूल्यवृद्धीचे प्रकल्प हाती घेता येतील असे सांगणेत आले.

८) महाब्यवस्थापक जिल्हा उद्योग केंद्र यांनी कोणतीही नवीन योजना सादर केलेली नसून जून्याच योजनेपैकी बीज भांडवल योजना व डी आय सी. कर्ज योजनेअंतर्गत कार्यक्रम तयार करून सादर क रण्यात येईल असे सांगितले.

९) सिंचन :- पाटबंधारे विभागातील योजनेबाबत चर्चा करताना त्यांचे एक मुख्यालय नसून ६ विविध कार्यालये जिल्ह्यात कार्यरत असल्याची माहिती मा. जिल्हाधिकारी यांना देण्यात आली त्यापैकी कापसाळ चिपळून चे अधिकारी अनुपस्थित होते. इतरानी आपल्या कार्यलयामार्फत राबवल्या जाणा-या योजनाची माहिती संक्षिप्तपणे दिली असता वर्षनिहाय कार्यक्रम देण्यात याव्यात तसेव सध्दस्थितीत असलेले प्रकल्प व त्याची साठवण क्षमता व प्रत्यक्षात असलेली सिंचन क्षमता तसेच या क्षमतेची विगतचारी पिण्याचे पाणी व शेती प्रयोजन यामध्ये करावी याबाबतचे सविस्तर विवेचन सादर करणेबाबत सूचना दिल्या.

कृषि पर्यटनाबाबत चर्चा झाली असता पर्यटन विभागाच्या अधिका-यांना स्वतंत्र वोलवा असे मा.जिल्हाधिकारी यांनी सूचवले. तसेच कृषि उत्पन्न बाजार समिती ला ही आपल्या कार्यक्रमाबाबत सादरीकरण करावे असे पणन महामंडळाचे श्री.जोशी यांनी सूचवले.

सभेच्या शेवटी मा.जिल्हाधिकारी यांनी सर्व विभागानी आपला आपला कार्यक्रम वस्तुनिष्ठ बनवणेबाबतची आकडेवारी तपासून देणेबाबत तसेच सविस्तर विवेचनासह कार्यक्रम विनाविलंब सादर करावेत अशा सूचना दिल्या. व ~~२२~~ २२ तारखेपर्यंत अहवाल पूर्ण करून त्याबाबतचा आढावा घेतला जाईल असे मा.जिल्हाधिकारी यांनी सांगितले व सभा संपल्याचे जाहिर केले.

सचिव

जिल्हा कृषि विकास आराखडा समिती
स्लागिरी

अध्यक्ष

जिल्हा कृषि विकास आराखडा समिती
स्लागिरी

जाक्र/जिअकृअ/कृविआ/१३३/०८
जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी,
रत्नागिरी दि. ७/१०/२००८

प्रति,

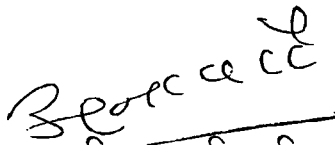
~~जिल्हा ग्रामेद्योग अधिकारी,~~
~~रत्नागिरी~~

विषय :- जिल्हा कृषि विकास आराखडा संदर्भात आढावा सभा बाबत . . . .

संदर्भ :- मा. विभागिय आयुक्त कोकण विभाग यांचे पत्र क्र. ५८७१ दि. ०४/१०/०८

उपरोक्त संदर्भीय विषयानुसार राष्ट्रीय कृषि विकास आराखडा तयार करण्याबाबत सूचना देण्यात आल्या होत्या त्यानुसार अद्यापही काही सलग्न विभागाकडून विहित प्रपत्रातील माहिती प्राप्त झालेली नाही.

मा. जिल्हाधिकारी यांचे दालनात दिनांक १३/१०/२००८ रोजी सकाळी १०.०० वाजता सर्व सलग्न विभागाचे विभाग प्रमुखाची आढावा सभा आयोजित करण्यात आली आहे. सदर सभेस आपण स्वतः सर्व माहितीसह वेळेत उपस्थित रहावे. कोणत्याही परीस्थितीत प्रतिनिधी पाठवू नये. याची कृपया नोंद घ्यावी.

जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी
रत्नागिरी

प्रत,

मा. जिल्हाधिकारी, रत्नागिरी यांना माहितीसाठी सविनय सादर.

१) कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद, रत्नागिरी.

२) उपसंचालक सामाजिक वनिकरण, रत्नागिरी.

३) जिल्हा पशुसंवर्धन उपआयुक्त, चिपळूण.

४) सहाय्यक आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, रत्नागिरी.

५) जिल्हा उपनिबंधक सहकारी संस्था, रत्नागिरी.

६) जिल्हा ग्रामोद्योग अधिकारी, रत्नागिरी.

७) महाराष्ट्र राज्य खादी ग्रामोद्योग मंडळ, रत्नागिरी.

८) महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र, रत्नागिरी.

९) दुग्धविकास अधिकारी, साळवी स्टॉप, रत्नागिरी.

१०) विभागिय व्यवस्थापक, महाराष्ट्र राज्य पणन मंडळ, रत्नागिरी.

Dear Sir,

I am from India and eurepgap Certificate holder. The certificate has been issued by Food Cert India.

Sir there are only two things I want to clarify from your side.....

Sir, My site is situated in the western part of India in Maharashtra State. This place is famous for the Alphonso Mangoes grow in my region called as Ratnagiri.

Government of Maharashtra is planning to raise a Thermal Power plant based on Coal in my region. They have asked our opinion regarding the plant. Please clarify the following points....

1. Does these type of plants are going to affect Mango?
2. Does this thermal power plant will become a hurdle in my eurepGap Certification due to fly ash content in atmosphere or any other reason?

Awaiting for your reply...

Thanks And Regards

Amar Desai
Desai Agro Farm

amar desai

From: "Adinarayana" <ameg@foodcert.in>
To: <desaiproducs@sancharnet.in>
Sent: Monday, September 03, 2007 11:16 AM
Subject: Some enquiry

Dear Mr.Amar Desai,

Please refer email dated 21st August 07, which raise the issue of safe production of food in view of the Thermal Plant coming up in the nearby area. In this connection we would like to invite your attention to the key features of sustainable farming to ensure safe production of food and protection of the environment, covered, under clauses of Eurepgap Integrated Farm Assurance All Farm Base Module AF 2, AF 2.2.1 and AF 2.2.2.

Clause 2.2.1 deals with risk assessment of new agricultural sites or existing sites where risks have changed, which shows the site in question to be suitable for production, with regards to food safety, operator health, the environment and animal health where applicable. As the risk cited by you is new origin, this clause may be applicable to cover both existing and new agricultural sites.

Clause 2.2.2 related to management plan in setting out strategies to minimize all identified risks, such as Pollution or water table contamination. As the coal based power plant is likely to emit gases leading to air pollution, the applicability of clause 2.2.2 is relevant.

In case of any non-compliance, which is a Major aspect, then the certificate under European Retail Parties Good Agricultural Practices can not be granted.

Disclaimer

Please note that the information is provided only at your request and our response is based on the best of our knowledge and judgement. We can not be called upon to attend any proceeding to justify our response etc., connected with this letter.

Kind Regards
Adinarayana Rao.R
Asst.Manager
FoodCert India Pvt.Ltd
3-6-157, Victory Vihar, 4th Floor,
Himayathnagar, Hyderabad - 500 029, A.P., India
Phone : +91-40-66256146, 23221393
Fax : +91-40-66256145
Web : www.foodcert.in

— Original Message —

From: [desai products](mailto:desai_products)
To: sec@foodcert.com ; foodcert@foodcert.in
Cc: srihari@foodcert.in
Sent: Sunday, September 02, 2007 4:25 PM
Subject: some enquiry

Gokhale Institute of Politics and Economics

(Deemed to be University)

846, Shivajinagar, BMCC Road,

Deccan Gymkhana,

Pune – 411 004, Maharashtra, India

Tel. :020-25650287, 25654288, 25654289

Fax :020-25652579

Website: www.gipe.ac.in